

bepotvrzujícím způsobem zacyklí; tato situace je v zásadě typická a blíže k této problematice v závěru autorovy knihy *Lidská přirozenost*.) Představa o tom, že individuální egoismus je hybnou silou společenského chodu a struktury (Hobbes, 17. stol.) značně předcházela projekci téhož do přírody (Darwin a zejména neodarwinismus). Stejně tak představa společenského pokroku (Ch. Perrault, samý počátek 18. stol) předcházela o sto let první představu o pokroku v přírodě (Lamarck). Není vůbec náhodou, že jediný vážný a systematický pokus prezentovat altruismus jako konstituující prvek živého světa, pochází od sociálního revolucionáře Kropotkina (1902), byť se značnými biologickými znalostmi. Zajímavé a zajisté i úspěšné by bylo korelovat zprávy a studie o infantidě v živé přírodě s postupným prosazením antikoncepce a legalizací interrupcí v euroamerické společnosti (je typické, že jednotlivé případy zabíjení mláďat byly do té doby interpretovány jako arteficiální jev, způsobený rušením lidskými pozorovateli. G. Cuvier, současník a aktivní uživatel Francouzské revoluce, učinil z náhlého převratu (*révolution*) zemské kúry, kataklyzmatu, základní moment konstituující geologické a paleontologické dějiny Země (zde se dostáváme k dalšímu momentu lidských projekcí do přírody, a sice k modelování psychomorfnímu – jedná se o odraz výrazných zážitků, konstitutivních momentů a psychické typiky jednotlivce do jeho chápání živého světa – např. Darwinova záliba v pohlavním výběru, s nímž udělal sám pozitivní zkušenost – naopak Wallace, který v tomto smyslu udělal zkušenost negativní, jeho existenci v přírodě nepřipouštěl, nověji využil např. Zahavi (1975) ve své teorii hendikepů zkušeností svých předků nasbíraných v ghettech; psychomorfní modelování je velkým pokušením zejména v psychologii, kde je vlastně každý psycholog sobě samému „exemplárním jsoucnem“ – pokud si to neuvědomí a své poznatky vyhlásí za zcela univerzální principy, jako se to stalo Freudovi, nepříjemně narazí u jiných na určitou pluralitu a variabilitu duší). Nemá tím být řečeno, že veškeré poznání živé přírody představuje jen a pouze projekce sociálního světa, ale živá příroda je nám mnohem spíše zrcadlem než objektem výzkumu a výpovědi o ní vypovídají primárně o nás samých (cílem není sociomorfní modelování odstranit, což dost dobře ani nejde, jako spíše učinit vědomým to, že nás při reflexi mimolidského světa stále doprovází a brát na to zřetel – ostatně, i řecký obraz Olympu je v zásadě takovou „sociomorfní projekcí do světa bohů“). To zajímavé na živém světě vyvstane teprve porovnáním několika sociomorfní modelací téže věci, asi jako jsou v Batesonově pojetí dva popisy lepší než jeden či bioptické vidění ostřejší nežli pohled okem jedním.

Interpretace

Interpretací něčeho rozumíme v nejširším slova smyslu provedení něčeho v jiném kontextu, nežli byl ten dosavadní, zařazení do něj (nauka o interpretaci a jejích způsobech se nazývá hermeneutika, podle řeckého boha Herma, v jehož kompetenci interpretace, tlumočení a posuny horizontů byly). V našem kulturním okruhu se dnes jedná z větší části o interpretace textů nebo slovních výpovědí, byť pocit, že je to právě text, co si žádá interpretace, je relativně pozdní, až pozdně antický (vždyť je to právě text, který už je interpretací něčeho netextového a interpretace textu už je sama o sobě metainterpretací). Textové interpretace se hojně trénují i ve školách, bohužel tím nejméně šťastným způsobem (co tím chtěl básník říci ...; inu právě to, co řekl, pokud snad něco jiného, řekl by to jinak; interpretace textu jako zašifrovaného „skrytého“ významu, ač velmi rozšířená, je mimořádně nešťastná, pokud se nejedná právě o šifru, což bývá zřídka; i běžné psaní je ovšem svého druhu šifrováním, neboť písmena nejsou hláskám nijak podobná). Typickou textovou interpretací je třeba překlad do jiného jazyka či výklad daného textu (pod pojmem výklad se většinou rozumí „převyprávění“ téhož jinými slovy, adresátovi srozumitelnými, či slovní komentář k neverbálnímu jevu; vlastní porozumění pak v posledku spočívá v tom si na něco zvyknout, protože nějaká hluboká rovina zůstane u všeho vždycky „nevyložena“ – komentář ostatně znamená vždycky pokus o začlenění dané věci do myšlenkového a pojmového světa posluchače, překonání prvotní cizoty). Samozřejmě má každá interpretace v sobě prvek manipulace a zaplétání a vyplétání z kontextů a je vlastně projevem moci, jak už bylo uvedeno v kapitole o slovech a „slovní magii“. Interpretace typu „Lermontov je romantik“ už není daleka výroku „Maďar je nepřítel“ a determinuje dopředu to, jak bude na „objekt“ pohlíženo a s ním nakládáno. Souvislost interpretace a moci je mimo veškerou pochybnost a veškeré propagandistické tahy jsou v zásadě zacílenou reinterpretací minulosti a přítomnosti a jejich zasazením do žádoucího kontextu. S tím souvisí nejen chod „velké“ politiky a státu, ale i interpretační úsilí jednoho každého člověka (interpretace je vždy úsilím a násilím, a to značným) při tvorbě osoby, spojené s *vytěšňováním* nepřijemných a do celkového obrazu se nehodících příhod zcela po způsobu cenzorů z vědomí do nevědomí (z tohoto důvodu se celkový obraz sebe sama, který člověk má, podobá spíše legitimačnímu mýtu či oficiálnímu životopisu diktátora nežli „historicky věrnému“ popisu; nárazy na po-

zůstatky jinak potlačených skutečností ve vnějším světě jsou pak zdrojem rozčarování a hněvu – to, co dělají totalitní diktatury ve velkém a vědomě, je v zásadě tím, co dělá většina lidí soukromě a mimo vědomou sféru; o významu interpretace sváru sil v nás a kolem nás jako našeho záměru v rámci tvorby „komplexu Já“ už byla řeč).

Interpretace, získávající z textu text jiný, se stala činností neobyčejně rozšířenou a její výsledky naplňují v těžko uvěřitelných spoustách světové knihovny. Kolem „kánonických“ textů typu Bible, Koránu, véd atd., ale i některých vědeckých děl se v průběhu jejich více či méně kánonické interpretace, exegeze, nakupilo písemnictví mnohonásobně objemem převyšující původní text a zakládající vlastní kulturní a myšlenkový okruh (je dobře mít na zřeteli, že většina „moudrosti“ a zcela jistě umu je vždy v interpretátorovi a méně už záleží na tom, co je vlastně interpretováno; i recept na svíčkovou, jsa zařazen do textového kánonu, by zadal materiál k nikdy nekončícím hloubkovým exegezím – i text je z tohoto hlediska „bez dna“). Něco podstatného však kánonické texty obsahovat musejí, jinak by se jimi těžko staly. Tento styl úvah se velmi výrazně promítl i do objevu genetického zápisu v živých organismech a souvisí přímo s eremiálním kořenem evropského myšlení. Představa, že by v živé bytosti, třeba mouchy, bylo cosi jako kniha, text, jehož interpretací vlastně moucha vzniká (je to jakási obdoba biblického tvoření slovem), je velmi nenázorná a bez preexistence takovéto představy v jiném kontextu (text jakožto to hlavní, životodárné, potřebné přesného tradování) by asi výzkum v této oblasti dlouho vázl či se ubíral jinudy (v jednom se ovšem představy molekulární biologie s eremiální tradicí velmi rozcházejí – ta by nikdy nepřipustila, že chyby při přepisu mohly být zdrojem inovací; naopak „zakázanost“ lamarckismu je s ní v dobrém souhlasu – převádění trojrozměrné struktury na zápis je doménou člověka a v mimolidské přírodě se dít nemůže). Živý organismus a jeho vzhled je tedy výsledkem interpretačního úsilí při „exegezi“ genetického zápisu; skutečně se zde mluví o translaci, překladu do trojrozměrného kontextu těla.

Při interpretaci „lidských“ textů bývá zvykem pokoušet se rekonstruovat autorův vlastní úmysl (*mens auctoris*). To bývá věc svízelná, pokud vůbec možná, protože většina autorů ke svým textům nepřipojila výkladové komentáře v tomto smyslu a navíc, jak už bylo uvedeno výše, podstatná myšlenková východiska a dobově jasné předpoklady v samém textu nejsou, což porozumění textům historicky či kulturně vzdáleným neobyčejně ztěžuje. Vzhledem k tomu, že na psaní textu (včetně textů různě specializovaných či vědeckých) se podílejí i nevědomé složky osobnosti, je autorův vlastní záměr a výklad jen jedním z mnoha možných a naskytá se otázka, zda vůbec tím nejdůležitějším. Pocit, že se člověkem „je psáno“, vlastní všem svatopiscům a básníkům od nejstarších dob, je často velmi intenzivní a ozvláštňující, neboť odlehle vrstvy nevědomí jsou chápány jako numinózní.

ní. Každý text má tedy několik, někdy i velmi rozporuplných způsobů čtení a chápání a to, co na něm doba odlišná od doby a kontextu jeho vzniku oceňuje, může být něco zcela jiného než odpovídá někdejší autorově intenci, pokud ovšem předpokládáme, že byla skutečně jedna. Jednotlivé způsoby interpretací na sebe žárlí (žárlivost je velmi archaická vlastnost, dobře patrná nejen u lidí, ale i u vyšších zvířat; je to, zdá se, princip velmi univerzální), podobně jako jednotlivé poetiky (které představují svébytný způsob interpretace světa spojený zároveň s určitými slovy a jejich tradičním způsobem aranžování).

Interpretace si ovšem nežadají pouze texty, ale i jevy okolního světa, v archaickém kontextu pak především tyto. Archaický člověk se cítil světem kolem sebe přímo osloven a míněn. Jeden každý jev, který viděl, se mohl stát klíčem k pochopení zbytku světa či jeho samotného. Tento pocit, u novodobého člověka poněkud zatlačený do pozadí, nicméně latentně stále přítomný, může být v plné síle vyvolán některými psychotropními látkami, např. psilocybinem (listy stromů na člověka náhle významuplně mávají, na rozpraskané kůře lze rozeznat obrazy a znamení pro nás samé; tento typ prožívání světa je jinak v našem kulturním okruhu vyhrazen jen malým dětem). Interpretace nejrozmanitějších „znamení“ patřila k podstatné „pracovní náplni“ všech kultur, od nejstarších po dnešní. Přebíhání černé kočky přes cestu je jedním z reliktních kdysi celoplošně rozšířeného způsobu uvažování, který, začasté pomocí školených interpretů, hledal smysluplná poselství v nejrůznějších fenoménech živého a abiotického světa. Etruské kněžské kolegium podobně analyzovalo a klasifikovalo jednotlivé případy úderů blesku a soudilo z toho na budoucí i přítomné věci. Římští haruspikové věštili z vnitřností obětních zvířat (tato tradice je mnohem starší, už babylónská; našly se i podrobně popsané hliněné modely jater pro výcvik mladých adeptů), auguri jak z letu volně žijících ptáků, tak z ochoty či neochoty posvátných kuřat zobat nadrobené rituální koláče (v pozdějších fázích antického Říma byla tato tradice, která zasahovala do každodenní politiky a vedení válek, kritizována a posléze opuštěna; Plinius Maior projevuje podiv nad tím, jak důležité věci jsou předkládány slepicím k rozhodování; pravdou zůstává, že v době rozmachu římského impéria tato metoda nebyla jeho úspěšností nijak na újmu, zatímco v době jeho úpadku ani přechod na „odbornější“ metody říši nezachránil).

Posvátný dub v Dodoně šuměl smysluplně, nikoli stochasticky, jak se jeví jeho projev dnes (pouze školení interpreti, theologové – to je původní smysl tohoto slova, však uměli zprávu dekódovat a vyložit – i nesrozumitelné výkřiky delfské Pýthie, ač slovní, byly tohoto řádu). Trajánovy legie se v Dácii kdysi rozhodly k ústupu poté, co našly velkou houbu, na níž bylo napsáno, že se mají vrátit (ostatně i na křídlech mnohých motýlů lze objevit písmena latinská, řecká či hebrejská abecedy i arabské číslice). Obzvláštní pozornosti se tradičně těšivaly

zrůdy (lat. *monstrum* od *monstrare* – ukazovati, poukazovati – odtud i *monstrance*, *demonstrace* atd.), které byly tradičně interpretovány jako znamení, vesměs znamení špatná, poukazující na daremnou vládu. (V tradičních společnostech s pocitem „kosmicity“ byl panovník odpovědný nejen za „lidské“ věci, ale i za chod všehomíra jako celku; čínský císař měl v „popisu práce“ udržování harmonie mezi nebem a zemí – narození zrůd mohlo poukazovat k tomu, že tak činí špatně a měl by být eventuálně sesazen. Ač se od řeckořímské antiky začínal pomalu prosazovat opak, došlo zejména v Sovětském svazu a do určité míry i v nacistickém Německu k revitalizaci tohoto archaického obrazu říše: stát opět začal intervenovat do sféry, která přesahuje hranici řeckých *nomoi* – do „dobývání vesmíru“ [stará Čína měla i ministerstvo pro oběh nebeských těles], do lidského rozmnožování atd.) S tím souvisí i tendence tajit nejen eventuelní politické obtíže – povstání, hladomory – ale i epidemie a přírodní katastrofy – zasypání jezera Issyk-Kul kamennou lavinou mohlo vrhnout na sovětskou vládu v tomto směru špatné světlo – i jinými archaickými reminiscencemi, třeba centralizací a centrálním přerozdělováním, upomínal tento stát na státní útvary rané bronzové doby. Po výbuchu černobylské jaderné elektrárny jsem četl novinový článek, zčásti asi výplod imaginace, o výskytu rozmanitých zrůd v okolních lesích – je to pouze transpozice oné archaické představy do moderní doby – daremná vláda zanedbá obsluhu reaktoru, ten vybuchne a svou radiací způsobí výskyt zrůd). Z dnešního hlediska se v případě zrůd jedná o relativně nevýrazné trapné nedopatření při embryogenezi a časy, kdy byl Albert Veliký naléhavě zván přes celé Německo (jako dominikán musel jít pěšky), aby vyložil vylíhnutí dvouhlavé husy, jsou ty tam (celá věc dobře ukazuje, jak se posunutím interpretačního rámce mění náhled na to, co je „náhodné“ a co „nutné“, též co je podstatné a co ne). K oblíbeným způsobům interpretace živé přírody patřil i symbolicko-morální výklad, rozvedený např. v pozdně antickém a středověkém *Physiologu*, kde je každé zvíře ztělesněním rozmanitých křesťanských ctností či neřestí pro poučení člověka. V tomto duchu interpretuje i italský jezuita Bosio (1610) květ mučenky (*Passiflora*), v němž nalézá v jednotlivých jeho částech všechny atributy Kristova umučení – trnovou korunu, krevní skvrny, hřebíky, kladivo, kříž sám atd.

Celá tato koncepce, která viděla ve světě neobyčejný počet rozmanitých souvztažností na v zásadě synchronicistním podkladě, vychází z poznatku, že z nějaké jednotlivosti lze jako z epifenoménu odečíst průběh budoucích dějů či stav světa nebo některé jeho části (kouř je epifenomén ohně, duha deště, žloutnutí stromů podzimu, hvězdopravci tradičně viděli v postavení nebeských těles indikátor, ne příčinu časových kvalit ovlivňujících pozemské děje). Pochopitelně se zde jedná o vedlejší příznak, ne o příčinu, podobně jako stoupání teploměru není příčinou ohřevu vody v nádobě (měřicí přístroje typu teploměrů či vol-

tmetrů jsou jen uměle vypreparované a normované jevy téhož řádu, trochu podobně, jako když si profesionální věstec synchronicitu „vynucuje“ třeba metániny losů či orientální přípravou a následnou interpretací kávové sedliny). I moderní svět si od svých věstců žádá interpretaci rozmanitých znamení, třeba čáry seismografu ve vztahu k budoucím zemětřesením. K hypertrofii jinak obecně lidské tendence interpretovat „znamení“ (pomysleme jen, kolik výchovného úsilí vyžaduje v našem kulturním okruhu naučit děti myslet kauzálně a ne takto) dochází u schizofrenií (soudí-li někdo ze zelené barvy sousedových ponožek na zvýšení cen mrkve či nadcházející válku s Pákistánem, je obvyklé nechat jej psychiatricky internovat; soudí-li někdo z vnějšího vzhledu hostince, jaké asi pochoutky budou uvnitř servírovány či odhadne-li zkušený biolog při pohledu z vlaku, co na dané lokalitě může růst či žít, bývá zvykem nad tím přimhouřit oko). „Kanonizované“ způsoby tázání, které připouští novověká věda ve vztahu k živým organismům, jsou dosti vzdálené od těch, které odpovídaly výše naznačené tradici. Otázka po descartovském obratu už nemůže znít „co znamená vrána?“ (náš autor 14. století Claretus např. píše: „Sup znamená válku.“), ale tak nanejvýš „jaké je postavení vrány v evolučním dendrogramu čeledi Corvidae?“. Otázka „k čemu je vrána?“ je v tomto kontextu zcela zakázána, otázka „proč je vrána?“ by za sebou táhla odpověď o evolučních mechanismech jejího vzniku ve stylu Aristotelovy *causa efficiens*. (Ještě Linné ve své *Oeconomia naturae* [1749] by na tuto otázku odpověděl jejím místem v „přírodním hospodářství“, konstruovaném božským plánem – z tohoto hlediska jsou jednotlivé druhy nutné a nepostradatelné). Naopak třeba na otázku, proč má vrána peří, má novověká věda odpovědi hned dvě: první z nich je evolučně-historická, druhá funkční. I biologie má pochopitelně svou hermeneutiku, která přichází ke slovu ve výlučné podobě zejména tam, kde není možný přímý experimentální přístup, třeba v paleontologii, pochopitelně i v evoluční biologii a taxonomii. Jedná se o celou komplikovanou exegezi toho, co je podstatné a co není, které znaky mají jakou hodnotu a jak je vykládat. Interpretace si pochopitelně nežádají pouze mimolidské jevy, ale i lidské výtvořiny neslovní povahy – celé dějiny umění se zabývají touto tematikou. Vidíme-li, jakým způsobem se zde kladou otázky, nemůže být rozkol mezi „humanitními“ a přírodovědnými disciplínami na ničím lépe demonstrován. Rozdíl metodik je tak velký a tlumočení mezi oběma kontexty tak obtížné, že obě větve lidské vzdělanosti, lišící se zejména svou hermeneutikou, se raději ignorují. Jak by asi působily otázky kladené nad kresbami na antické amfoře: „Bylo jejich účelem lákat konzumenty na víno v ní obsažené? Či naopak měly odpuzovat nevídané návštěvníky, aby víno v ní majiteli nevypili?“, popř. otázky třeba nad jelenem: „Co chtěl svými parohy vyjádřit? K čemu poukazují? Proč zvolil právě takové a ne jiné?“ Portmannova „exegeze“ živých organismů se snaží oba typy her-

meneutik navzájem přiblížit, mimo jiné i proto, že přírodní a kulturní proces, jak bude uvedeno dále, jsou v zásadě velmi podobné a poznání o světě v podstatě pouze jedno.

Nauka a její nositelé

Systematickou interpretací světa v jednom smyslu vzniká nauka, provázaný myšlenkový systém, v němž je vykládán člověk a svět a který lze vyučováním tradovat dál (ne nadarmo má většina evropských jazyků pro tradici a zradu podobné či stejné slovo ve významu „předání“, podobně jako je tomu s výrazy pro vědomí a svědomí). Už nejarchaičtější lidské society mají své specializované nositele nauk, šamany, kteří ovšem ještě nepředstavují typické reprezentanty pozdějších systémů přenášení nauk – jen část jejich vědomostí se přenáší tradováním z učitele na žáka, celá řada adeptů se pro toto kombinované kněžsko-terapeuticko-intelektuální povolání ani nerozhoduje vědomě, naopak se někdy obávají, že se „stanou šamany“ – jedná se spíše o cosi jako spontánní rychlé proběhnutí „psychoanalýzy“, či lépe řečeno integrace archetypů (blíže třeba Eliade, 1952). Predisponovaný se stává, často velmi rychle, z plaše samotářského dítěte, potulujícího se po přírodě a pustých místech a sužovaného rozmanitými psychosomatickými zdravotními problémy, téměř „přes noc“ archaickým intelektuálem, přičemž víceméně náhle pochopí, „jak to je“, a otevře se mu celý svět duchů, zásvětí se všim vsudy (zároveň se začátkem aktivního „čarování“ prodělá i metamorfózu v tom smyslu, že se mu zdravotně velmi uleví a „nalezne sám sebe“ – pokud se mu to nepodaří, často nemá jeho život dlouhého trvání, ať už z příčin zdravotních, nebo sociálních – ideálním způsobem totiž na sebe přitahuje, tak jako starozákonní obětní kozel, projekci kolektivního stínu a následnou perzekuci, často až k usmrcení; pokud osoba jednou takto vybraná k „zástupné likvidaci“ svému osudu ujde, třeba výše popsanou metamorfózou, stává se nedotknutelnou, ne-li přímo vládcem – na některé vladařské trůny vede tradičně cesta přes cestu ostrakismu s hrozbou zahubení onoho „bytostně jiného“). Tímto se šaman stává jaksí nedotknutelným, v obou smyslech tohoto slova, ve směsi úcty a posvátnosti vůči někomu, kdo zná skryté síly a vládne jim, i ošklivosti, štítnosti a tajného pošklebování, spojené se strachem z eventuelní mocné pomsty. V tomto postoji „archaických“ lidí jsou předznamenány už všechny pozitivní i negativní vztahy k nositelům nauky ve všech „pokročilejších“ společnostech (jako všechny archetypální představy a pocity je i tento vztah bytostně podvojný, ambivalentní a závisí na

momentálním kontextu, který z nich převáží, zda tajemně mocný hrdina či smutná postava v osamělé chatrči za vsí). Rozdíl je pouze v tom, že nauka šamanů není „normalizovaná“ (a tím méně postavená na nějakém kánonu) a metodou zaučování bývá pouze „dolaďována“ a zachovává si své individuální rysy. Nicméně má už všechny sociální úlohy, které jednou bude mnohem složitější „systemizovaná“ nauka zastávat – dává odpověď na všechny otázky, ať už ryze praktické, co, kdy a jak udělat či neudělat, tak na „teoretické“, podmiňované pouze obecně lidskou zvědavostí a ptaním po příčinách (tyto otázky nositelé nauky zodpovídají jak vůči „lidu“, který nauka zná jen fragmentárně a je potřený „poučením“, ale i vůči vládnoucí moci, která je za různých okolností konzultuje – vládnoucí špička nebývá v typickém případě s vrstvou nositelů nauk totožná – ti ji pouze oplétají svou poradensko-strážcovskou činností, ale běžně s ní nesplyvají). K této „poradenské“ činnosti běžně patří i poučování o tom, co je dobré a co je zlé a predikování budoucích věcí. Výklad světa je vždy veden až k určité hranici, kde se vynořuje horizont „neznámého“, kde se už dále „nesluší ptáti“ (otázka na Karlově univerzitě A. D. 1400: Proč jsou labutě bílé? Protože je Stvořitel bílými mít chtěl. A proč tomu tak chtěl? Inu nevíme, ale Stvořitel ve své moudrosti jistě věděl, co činí. Táž otázka roku 2000: Odpověď: Bílé jsou proto, že se bílá barva v selekčním procesu prosadila. A proč se prosadila? To nevíme, ale protože se prosadila, nějakou výhodu vzhledem k reprodukci přinášet musela. Z tohoto srovnání je i patrné, jak radikálně se podařilo se středověkým obskurantismem zatočit). První vlnu této indoktrinace už před nositeli nauk jako takovými zastávají rodiče, kteří v období dětských „proč?“, tak asi mezi třetím a sedmým rokem, plní jejich „volné valence“ míněnými v té které době a společnosti běžnými. V některých společnostech byla vrstva nositelů nauky i reprodukčně oddělená od zbytku populace (brahmáni v Indii, kněžská kasta ve starém Egyptě), jindy naopak bylo její rozmnožování uměle podvázáno (katolický klérus, buddhistické mnišstvo). Oba systémy mají své výhody i nevýhody – první z nich, předávající nauku rodinnou tradicí a vedoucí ke kněžským dynastiím, je obecně vzato archaičtější a méně efektivní. Druhý naopak umožňuje nadaným „chlapcům z lidu“ se mezi nositele nauky zařadit, ale jejich potomci v typickém případě vůbec nevzniknou, v méně typickém nemají žádného dědičného nároku (novověká věda se blíží svým charakterem druhému naznačenému typu, i historicky, neboť se jakožto univerzitní disciplína vyvinula filiací z církevních struktur; svým nositelům sice reprodukci nezapovídá, ale její výsledky nejsou obecně vzato povzbudivé, zejména pak ne vzhledem k dalšímu pokračování ve „zdeděné“ tradici – pěkným příkladem tohoto „rozchodu – nerozchodu“ je kazuistika syna jednoho z význačných systematiků hmyzu, který se rozhodl pro syntézu insekticidů jakožto životní povolání – dědičnost je patrná spíše v kruzích lékařských, před-